

Article Type / Makale Türü
Araştırma Makalesi -
Research ArticleApplication Date / Başvuru Tarihi
10.25.2024 / 25.10.2024Admission Date / Yayına Kabul Tarihi
12.29.2024 / 29.12.2024**DAVRANIŞSAL FİNANS AÇISINDAN BİREYSEL KATILIMCILARIN FİNANSAL YATIRIM DAVRANIŞLARININ TANIMLAYICI DEĞİŞKENLERE GÖRE ARAŞTIRILMASI: TR61 BÖLGESİ ÖRNEĞİ*****INVESTIGATION OF INDIVIDUAL PARTICIPANTS' FINANCIAL INVESTMENT BEHAVIORS FROM A BEHAVIORAL FINANCE PERSPECTIVE: THE CASE OF THE TR61 REGION**Meral ÇİFTÇİ¹, Ercüment DOĞRU²

ÖZ: Davranışsal finans, geleneksel finans teorilerinin rasyonellik varsayımlarının aksine, bireylerin genellikle ekonomik çıkarlarına uygun olmayan kararlar aldıklarını varsaymaktadır. Aşırı güven, sürü davranışı ve kayıptan kaçınma gibi davranışlar, finansal piyasalardaki fiyat hareketlerini ve yatırımcıların karar alma süreçlerini anlamada belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu araştırma, TR61 Bölgesi'ndeki bireylerin finansal karar alma süreçlerini ve bu süreçlere etki eden finansal davranışlarını tespit etmeyi hedeflemektedir. Tanımlayıcı değişken olarak belirlenen Cinsiyet, medeni durum ve yerleşim yeri değişkenlerine göre oluşturulan gruplar arasında yatırım kararını etkileyen 8 farklı alt boyutta farklılıkların olup olmadığı t-Testi ve ANOVA testi ile araştırılmıştır. Araştırmanın temel hipotezleri, bireylerin finansal karar alma süreçlerinde tanımlayıcı değişkenler ile oluşturulmuştur. Alt hipotezler ise, araştırma amacına uygun olarak alt boyutlar ile kurulmuştur. Araştırma sonucunda, TR61 Bölgesi'ndeki yatırımcıların finansal karar alma süreçlerinde tanımlayıcı değişkenlerin önemli bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Yerleşim yeri değişkenine göre; alınan yatırım kararlarında yatırımcı davranışının alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yatırımcının medeni durumuna bağlı olarak ise; pişmanlıktan kaçınma, akla geliş kolaylığı ile bilgi ve iletişim kaynaklı tutumlarının farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu tanımlayıcı değişkenler, bireylerin farklı yatırım kararı ve dolayısı ile farklı davranış sergilemelerine neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Davranışsal Finans, Yatırımcı Davranışları, TR61 Bölgesi.,

ABSTRACT: Behavioral finance, contrary to the rationality assumptions of traditional financial theories, assumes that individuals often make decisions that are not aligned with their economic interests. Behaviors such as overconfidence, herd behavior, and loss aversion play a significant role in understanding price movements in financial markets and the decision-making processes of investors. This study aims to identify the financial decision-making processes of individuals in the TR61 Region and the financial behaviors that influence these processes. Using gender, marital status, and place of residence as descriptive variables, groups were analyzed for differences in eight sub-dimensions that affect investment decisions through t-tests and ANOVA tests. The primary hypotheses of the study were established based on descriptive variables in individuals' financial decision-making processes, while the sub-hypotheses were constructed in accordance with the research objectives and sub-dimensions. The study's findings revealed that descriptive variables significantly impact the financial decision-making processes of investors in the TR61 Region. It was determined that investment decisions varied significantly across sub-dimensions of investor behavior based on the place of residence variable. Additionally, marital status influenced differences in attitudes related to regret aversion, ease of recall, and information and communication. These descriptive variables lead individuals to make different investment decisions and consequently exhibit varying behaviors.

Keywords: Behavioral Finance, Investor Behavior, TR61 Region.

* Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Ercüment DOĞRU danışmanlığında Meral ÇİFTÇİ tarafından hazırlanan "Davranışsal Finans Açısından Bireysel Katılımcıların Finansal Yatırım Davranışlarının Araştırılması: TR61 Bölgesi Örneği" isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Çalışmanın etik izni Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (07.12.2022, GO 2022/966).

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalı, kayra.meral07@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-7245-7546>

² Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Ağlasun Meslek Yüksekokulu ercumentdogru@mehmetakif.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2650-9326>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The decision-making processes of investors trading in financial markets are not solely based on numerical data and analyses. The investor's psychological state, past experiences, and emotional responses also influence their investment decisions. The financial decision-making processes of individual investors in the TR61 Region have not been examined within the scope of behavioral finance theory, and the differences between behavioral tendencies and descriptive variables affecting these processes at the local level have not been sufficiently investigated. This makes it difficult to understand the financial behavior of investors at the regional level and to develop more effective investment strategies. Within the framework of behavioral finance theory, the research aims to reveal local differences that are overlooked in national studies by examining the descriptive variables (such as gender, marital status, and place of residence) that affect the decision-making processes of individual investors living in the TR61 Region (Isparta, Antalya, Burdur) and the psychological and social factors that affect these processes.

Research Questions

The study seeks to answer the question of which psychological and social factors, as stated in behavioral finance theory, are effective on the financial decision-making processes of individual investors living in the TR61 Region. In addition, it investigates how the determined behavioral tendencies differ according to the descriptive characteristics of investors (gender, marital status and place of residence) and their financial experience levels.

Literature Review

The conducted studies demonstrate that various cognitive biases and emotional responses significantly affect individuals' decision-making processes. Phenomena such as overconfidence, fear of loss, and herd behavior are key factors that hinder investors from making rational decisions. Additionally, external factors like social media and group dynamics are discussed in terms of their influence on individual investors' decision-making processes. Behavioral finance shapes investment decisions by leading investors to exhibit irrational behaviors. Yalçın (2009) aimed to reveal the behavioral factors affecting individual investors' financial decision-making. The study found that behavioral errors, such as self-deception, significantly impact investors and lead to cognitive deficiencies. Yürekli and Yılmaz (2021) examined the behavioral tendencies of investors in their financial decision-making processes, highlighting the role of psychological factors, emotional effects, and cognitive biases. Their findings emphasized how these factors significantly shape investment decisions and provide a deeper understanding of how behavioral tendencies impact financial decisions. Çam and Hırka (2021) evaluated the behavioral tendencies of individual gold investors using a survey method. They found that factors like self-attribution and the avoidance of regret play an important role. The study emphasized that financial literacy, as well as psychological states, significantly affect decision-making processes. Arslan and Boztosun (2022) investigated the impact of demographic characteristics on behavioral tendencies and biases. They found that demographic factors such as age, gender, education, and income play a significant role in shaping investors' behavioral finance tendencies and biases.

Methodology

The study was conducted using quantitative research methods. During the data collection process, a survey scale was applied to assess individual investors in terms of behavioral finance dimensions, including representativeness bias, social tendencies, overconfidence, emotional responses, ease of recall, information and communication sources, and excessive optimism. At the beginning of the survey, participants were asked whether they invested a portion of their savings. Those who answered "no" to this question were asked to submit the survey without answering the subsequent questions. The collected data were first analyzed using frequency and percentage distributions to understand the participants' descriptive characteristics and behavioral tendencies. To test the hypotheses formulated according to the purpose of the study, ANOVA (Analysis of Variance) and t-tests were used. The ANOVA test was employed to analyze the presence of significant differences between investors from different cities and generations. The t-test was used to examine the average differences between two groups, such as gender and marital status.

Results and Conclusions

The analysis reveals that behavioral biases and demographic factors significantly influence individual investors' decision-making processes. Gender differences showed a significant impact on overconfidence, regret aversion, and ease of recall, with male investors exhibiting more pronounced biases in these areas. Marital status

also contributed to differences, particularly in regret aversion, ease of recall, and information sources, with statistically significant variations between married and single investors. Geographical location played a crucial role in shaping investment behavior, with significant differences found among investors from Burdur, Antalya, and Isparta, especially in overconfidence, social behavior, and excessive optimism. The ANOVA and Tukey tests highlighted regional disparities, underscoring the influence of environmental factors on investment decisions. This research emphasizes the importance of understanding the psychological biases and demographic influences affecting investment decisions. Practical strategies, such as financial literacy programs, can help mitigate irrational behaviors and guide investors towards more rational decision-making. Although the study is limited to the Western Mediterranean region, the findings offer valuable insights into how socio-cultural and demographic factors shape investor behavior. Future studies could expand these findings to broader populations, further enhancing our understanding of financial decision-making processes.

1. GİRİŞ

Finansal piyasalarda işlem yapan yatırımcıların aldığı yatırım kararları birçok faktörün etkisi altında olduğundan, genellikle rasyonel finans teorilerinin öngördüğünden daha karmaşık bir yapı sergilemektedir. Davranışsal finans, bu karmaşıklığın altında yatan psikolojik faktörlere odaklanarak, yatırımcıların karşı karşıya kaldığı duygusal, bilişsel ve sosyal etkileşimlerin yatırım kararları üzerinde nasıl bir etki yarattığını incelemektedir. Bu teori, bireylerin finansal karar alma süreçlerinde önyargılarını, beklentilerini, hırslarını, korkularını ve hata eğilimlerini ele alırken, piyasalarda ortaya çıkan fiyat balonu, sürü davranışı, kaybetme korkusu gibi anormallikleri de açıklamaya çalışmaktadır.

Türkiye'de bireysel yatırımcıların finansal karar alma süreçlerine ilişkin davranışsal eğilimler üzerine yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Mevcut çalışmalar genellikle ulusal düzeyde geniş çaplı incelemeler içermekte olup, yerel düzeydeki farklılıklar yeterince dikkate alınmamıştır. Bu çalışmada, TR61 bölgesinde yaşayan bireysel yatırımcıların finansal yatırım davranışları, davranışsal finans teorisi çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma ile bireysel yatırımcıların tanımlayıcı özelliklerinin (yaş, cinsiyet ve yerleşim birimi) davranışsal eğilimler üzerindeki rolünün analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışma, davranışsal finans perspektifinden bireysel yatırımcıların finansal yatırım davranışlarını incelemektedir. Davranışsal finans, geleneksel finans teorilerinin ötesine geçerek, yatırımcıların karar alma süreçlerini etkileyen psikolojik ve sosyal faktörleri analiz eder. Bu bağlamda, bireysel katılımcıların risk alma eğilimleri, bilişsel önyargılar, bilgi işleme stratejileri ve sosyal etkileşimler gibi unsurlar üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak, bu çalışma, bireysel yatırımcıların finansal piyasalardaki davranışlarını daha iyi anlamak için davranışsal finans kuramının uygulanabilirliğini göstermekte ve bu kapsamda yatırımcıların daha etkili stratejiler geliştirmelerine yardımcı olabilecek öneriler sunmaktadır. Araştırma, bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeylerini artırarak, daha bilinçli ve rasyonel yatırım kararları almalarını sağlamayı hedeflemektedir.

Çalışmada öncelikle literatürde konu ile ilgili çalışmalar tespit edilerek incelenmiş ve bu çalışmanın özgünlüğüne vurgu yapılmıştır. Literatür taraması hem ulusal hem de uluslararası düzeydeki çalışmaları kapsamaktadır. Devam eden kısımda ise araştırma konusunun önemi, amacı, evren ve örnekleme, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi ile araştırma ölçeğinden elde edilen veriler ile katılımcıların tanımlayıcı değişkenlerinin frekans ve yüzde dağılımlarına yönelik sonuçlar verilmiştir. Sonrasında ise araştırma konu ve amacı doğrultusunda hazırlanmış olan hipotezlerin analizinden elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

İnsan; duyguları ve hisleri olan, çevresinden etkilenebilen ve çevresini etkileyebilen bir varlık olduğundan, içinde insanın bulunduğu her konuda psikoloji kavramı da devreye girmektedir. Geleneksel finans teorileri bireylerin rasyonel davrandığını varsaymakta ve faydalarını maksimize etmek için nasıl

davranmaları gerektiğini açıklamaktadır. Rasyonel bir yatırımcı, yatırım kararı alırken beklenen fayda teorisine göre tercihlerini yapmakta, etkin piyasalar hipotezi varsayımlarına göre de hareket etmektedir. Buna göre bir birey; yeterli ve açık bilgilere sahip olan, piyasaya gelen her bilgiye anında ulaşabilen, elde ettiği bu yeni bilgiye göre beklentilerini ve tercihlerini değiştirebilen ve aynı hataları tekrarlamayan bir yapıya sahiptir (Aydın ve Ağan, 2013: 96). Ancak, davranışsal finans teorisini destekleyen araştırmacılar bu varsayımı deneysel çalışmalarla eleştirmişlerdir. Kahneman ve Tversky (1979), Mullainathan ve Thaler (2000), Barber ve Odean (2001), Shefrin (2002) ve Shiller (2003) gibi önemli isimlerin gerçekleştirdiği davranışsal finans ile ilgili çalışmalar, bireylerin etkin olmayan piyasalarda yatırım kararı aldıklarını ve bu süreçte psikolojik, bilişsel ve duygusal faktörlerin tercihleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir (Vural ve Bulut, 2022: 438). Davranışsal finans, yatırımcıların her zaman rasyonel ve öngörülebilir tepkiler vermediği sınırlı rasyonellik durumunda ortaya çıkmaktadır. Ayrıca karar verme süreçleri, çeşitli piyasa anormalliklerine ve verimsizliklerine yol açabilecek bilişsel önyargıları ve duygusal yönleri içermektedir (Corzo vd., 2024: 2).

Yapılan araştırmalar, bireylerin kararlarını etkileyen çeşitli bilişsel yanılsamalar ve duygusal tepkilerin mevcut olduğunu göstermektedir. Örneğin, aşırı güven, kayıp korkusu ve sürü davranışı gibi fenomenler, yatırımcıların rasyonel kararlar almasını engelleyen önemli faktörler arasındadır. Ayrıca, sosyal medya ve grup dinamikleri gibi dışsal unsurların, bireysel yatırımcıların karar alma süreçleri üzerindeki etkisi de tartışılmaktadır. Davranışsal finans yatırımcıların irrasyonel davranışlar sergilemelerine yol açarak yatırım kararlarını şekillendirmektedir. Bu nedenle çalışmanın konusu ve amacı doğrultusunda tespit edilen çalışmalar aşağıda sıralanmaktadır.

Yalçın (2009), çalışmasında bireysel yatırımcıların finansal kararlarını nasıl verdiklerini bu süreçte hangi davranışsal unsurların rol oynadığını açığa çıkarmayı amaçlamıştır. Sonuç olarak, kendini aldatma gibi davranışsal hataların yatırımcılar üzerinde önemli bir etki yarattığını ve bilişsel yetersizliklere neden olduğunu, cinsiyet bazında, erkeklerin kadınlardan daha fazla davranışsal hata yaptığını, erkeklerin genellikle daha fazla kendine güvenme, aşırı iyimserlik ve sürü davranışlarına eğilim gösterdiğini, eğitim seviyesi ile davranışsal hatalar arasında ilişki incelendiğinde, zihinsel muhasebe ve kendini onaylatma hatalarının eğitim seviyesi arttıkça yükseldiği; ancak kontrol yanılsaması ve belirsizlikten kaçınma hatalarının eğitim seviyesi ile azaldığını tespit etmiştir.

Bezirci (2011), çalışmasında yatırım kısıtları altında yatırımcılar için optimal seçim sağlayan yöntemin belirlenmesini amaçlamıştır. Bu doğrultuda, Bilgiye dayalı risk yönetim sistemlerinin başarısı, organizasyonel kapasite ve stratejik yetkinlik açısından kritik bir öneme sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gökğöz ve Günel (2012), çalışmalarında Türk Sermaye Piyasası'ndaki yatırım araçlarının performanslarının analitik bir şekilde değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Bu bağlamda yatırım fonlarının değerlendirilmesinde tek kriterli yaklaşımların geçerliliğini ve uygulama potansiyelini ortaya koyarak, finansal performans analizlerinin doğruluğunu artırma yönünde katkı sağladığı sonucuna

ulaşmışlardır. Şahin ve Akkaya (2013), çalışmalarında finansal portföy oluştururken hangi hisse senetlerinin tercih edilmesi gerektiğini belirlemeyi hedeflemişlerdir. Çalışmanın yöntemi olarak Promethee sıralama tekniği uygulanmıştır. Promethee sıralama tekniğinin, hisse senetlerini farklı kriterlere göre değerlendirerek portföy oluşturma sürecinde etkili bir araç olabileceği sonucunu tespit etmişlerdir.

Küçük (2014), çalışmasında davranışsal finans perspektifinden bireysel yatırımcıların finansal kararlarını yönlendiren faktörleri araştırmayı ve davranışsal finans teorisinin yatırımcıların rasyonel olmayan davranışlarını, yatırım kararlarının psikolojik etmenler ile kişisel sezgiler tarafından nasıl etkilendiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Analiz sonuçları, davranışsal finans kavramlarının Osmaniye'deki yatırımcıların karar alma süreçlerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.

Oprean ve Tanasescu (2014), Romanya ve Brezilya sermaye piyasalarında işlem hacmindeki değişimleri incelemek için yaptıkları çalışmalarında, hem alım-satım davranışlarını rasyonel beklentilere dayandıran yatırımcıların hem de davranışsal hata gösteren yatırımcıların bağımlı değişken olan alım-satım hacmi üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Elde edilen sonuçlar, alım-satım işlemlerinin yatırımcıların irrasyonel davranışlarından etkilendiğini ortaya çıkardığı için rasyonel beklentiler teorisinin her iki piyasa için de geçerli olmadığı görülmüştür.

Finansın her zaman davranışsal olduğunu ifade eden Nawrocki ve Viole (2014), yatırımcı davranışlarının öznel bir şekilde nasıl değerlendirileceği konusunda bazı matematiksel yaklaşımlar ve temel önermelerin geliştirildiğini, ancak bu önermeleri destekleyen varsayımların, insan davranışlarındaki sürekli çeşitlilik nedeniyle geçerliliğini yitirdiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, kısmi moment istatistiklerinin, dengesizlik durumundaki piyasa ve fayda teorisi ile portföy teorisinin incelenmesi için gerekli nicel ölçümleri sağladığı sonucuna varmışlardır.

Hamurcu (2015), yatırım kararlarının davranışsal finans perspektifinden analiz ederek, bilişsel ve duygusal faktörlerin bu kararlar üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymayı amaçlanmıştır. Analizler neticesinde, davranışsal finans faktörlerinin yatırım kararları üzerindeki toplam etkisi incelendiğinde, bu faktörlerin yatırım kararlarında orta düzeyden yüksek seviyelere kadar etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cihangir vd. (2016), çalışmalarında, bireysel yatırımcıların risk-getiri tercihlerini şekillendiren faktörler, çeşitli demografik özellikler dikkate alınarak analiz etmeyi ve yatırımcıların risk algıları ve getiri beklentilerinin, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir durumu gibi demografik değişkenlerle nasıl ilişkilendirildiği ayrıntılı bir şekilde ele almayı amaçlamışlardır. Sonuç olarak cinsiyet ve medeni durum gibi demografik faktörlerin, bireylerin risk tercihlerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlar ve bu bulgu, cinsiyet ve medeni durum değişkenlerinin yatırımcıların risk algılarını ve karar alma süreçlerini belirgin şekilde şekillendirdiğini göstermekte olduğu ve cinsiyet ve medeni durumun,

bireylerin risk toleransı üzerindeki etkilerini ortaya koyarak, bu faktörlerin yatırım stratejileri ve risk-getiri tercihleri üzerindeki rolünü vurgulamışlardır.

Özer ve Korkulutaş (2018), Erzincan ilinde yaşayan bireysel yatırımcıların finansal ve demografik özelliklerini belirleyerek bu özellikler arasındaki anlamlılık seviyelerini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bireysel yatırımcıların finansal davranışlarının demografik özelliklere göre önemli ölçüde farklılaştığını sonucuna ulaşmışlardır.

Çetiner vd. (2019), çalışmalarında finansal karar alma süreçlerinde bireylerin irrasyonel davranışlarını ve bu davranışların demografik değişkenlerle ilişkisini incelemeyi, davranışsal finans alanında yürütülen, bireysel yatırımcıların karar alma süreçlerinde etkili olan bilişsel ve duygusal faktörleri anlamayı hedeflemişlerdir. Özellikle bilişsel çelişki, aşırı güven ve sürü davranışları gibi eğilimlerin, yatırım kararlarını etkileyen önemli faktörler olduğunu ortaya koymuşlardır.

Alalwani ve Dayı (2019), çalışmalarında bireysel yatırımcıların karar alma süreçlerinde belirleyici olan çeşitli etkenleri sistematik bir şekilde analiz ederek, yatırım kararlarının arkasında yatan dinamikleri ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Sonuç olarak, yatırımcıların yatırım kararlarının belirlenmesinde bireysel yatırımcıların karşılaştığı riskler, finansal krizler, finansal bilgi eksiklikleri ve sürü psikolojisi gibi faktörlerin önemli bir rol oynadığını tespit etmişlerdir. Yürekli ve Yılmaz (2021), yatırımcıların finansal karar alma süreçlerindeki davranışsal eğilimleri analiz ederek, bu eğilimlerin altında yatan çeşitli etkenleri ortaya koymayı hedeflemiştir. Yatırımcıların finansal karar alma süreçlerinde bu psikolojik faktörlerin, duygusal etkilerin ve bilişsel önyargıların belirleyici rol oynadığını ve yatırım kararlarının bu faktörler tarafından önemli ölçüde şekillendiğini gösterdiği ve yatırımcıların davranışsal eğilimlerinin finansal kararlarını nasıl etkilediğine dair derinlemesine bir anlayış sağladıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Lepone ve Yang (2020) finansal piyasalarda işlem yapan yatırımcıları emir verme zamanlarına göre sabahçı ve akşamcı olarak iki gruba ayırarak davranışsal finans açısından incelemişlerdir. İki grup arasında demografik farklılığın az olduğunu belirleyen araştırmacılar, sabahçı yatırımcıların davranışsal önyargıları bakımından akşamcı yatırımcılardan belirgin şekilde farklı olduklarını bulmuşlardır. Sabahçı yatırımcıların hem daha sık işlem yaptıkları hem de hisse senedi piyasalarında spekülasyona daha fazla eğilimleri olduğu görülmüştür.

Gurdgiev ve O'Loughlin (2020), yatırımcı kararlarını etkileyen davranışsal faktörler ve kamuya açık veri akışları arasındaki etkileşimden kripto paraların fiyat dinamiklerinin nasıl etkilendiğini incelemişlerdir. Sonuçlar, yatırımcı duyarlılığının kripto paraların fiyat yönünü tahmin etmek için kullanılabileceğini ve sürü psikolojisi ile sabitleme önyargısının doğrudan etkili olduğunu göstermiştir.

Paule-Vianez vd. (2020), davranışsal finansı anahtar kelimeler üzerinden bibliyometrik analiz ile inceledikleri çalışmalarında, yatırımcıların irrasyonelliğine dayalı yeni araştırmalarla modern finansı

ikame eden ve finansal piyasalardaki çeşitli anomalileri, özellikle son yıllarda meydana gelen balonları açıklamaya çalışan bir araştırma alanı olan davranışsal finans için 13 farklı tema (Yatırımcı duyarlılığı, eğilim etkisi, aşırı güven, yatırımdan beklenen getiri, arbitraj, önyargı, model, emir akışı ve fiyat etkisi, hava durumu, yatırım fonları, stratejiler, dikkat ve portföy seçimi) belirlemiştir. Yatırımcı Duyarlılığı temasının hem üretkenlik hem de etki açısından öne çıktığı görülmüştür.

Çam ve Hırka (2021), bireysel altın yatırımcılarının davranışsal eğilimlerini anket yöntemiyle değerlendirdikleri çalışmalarında; yatırımcıların gelir düzeyleri, yatırım süreleri ve çeşitli psikolojik faktörlerle ilişkilerini test etmiştir. Elde edilen bulgular, kendine atfetme ve pişmanlıktan kaçınma gibi faktörlerin önemli olduğunu göstermiştir. Finansal okuryazarlığın yatırım davranışlarındaki rolü vurgulanarak, yatırımcıların karar süreçlerinin sadece bilgiye değil, psikolojik durumlara da bağlı olduğu belirlenmiştir. Arslan ve Boztosun (2022), bireysel yatırımcıların demografik özelliklerinin, davranışsal eğilimler ve önyargılar üzerindeki etkilerini incelemek bu bağlamda, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve gelir gibi demografik faktörlerin, yatırımcıların davranışsal finansal eğilimleri ve önyargıları üzerinde nasıl bir rol oynadığını analiz etmek hedeflenmiştir. Demografik faktörlerin belirli davranışsal eğilimler üzerindeki etkilerini ortaya koyarken, diğer bazı eğilimler üzerinde bu etkilerin mevcut olmadığını göstermekte olduğunu ifade etmişlerdir.

Peng vd. (2023), yatırımcı duyarlılığının hisse senedi piyasaları üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında yatırımcı duyarlılığının sermaye akışlarını olumlu yönde etkilediğini ve bu durumun davranışsal finans çerçevesinde irrasyonel yatırım kararlarına yol açtığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca, rasyonel sermaye varlık fiyatlama modelinin, duyarlılık faktörünü içerecek şekilde yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Ertuğrul ve Kılıç (2024), literatürde bu konu üzerine yapılan sınırlı sayıda çalışma ve teorik yaklaşımlar göz önüne alındığında, çalışmanın hedefi, toplumsal hafızanın finansal karar yanlılıklarını etkileyip etkilemediğine dair varsayımlar ve önerilerde bulunarak, bu ilişkinin varlığına dair soru işaretlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma, ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde geçmişteki ekonomik sorunların yeniden gündeme getirilmesinin, bireysel hafızada belirgin bir şekilde canlanmalara neden olabileceğini ve bunun sonucunda finansal karar verme süreçlerinde bilişsel yanlılıkların artış gösterebileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Davranışsal finans kapsamında bireysel yatırımcıların finansal kararlarını etkileyen faktörler üzerine çalışmalar olsa da bu faktörlerin Türkiye'deki belirli bölgelerde yaşayan bireyler üzerinde nasıl bir etkisi olduğuna dair detaylı incelemeler kısıtlıdır. Bu çerçevede tezin, literatürdeki bölgesel yatırım davranışlarına dair eksikliği ile davranışsal finans perspektifinden bireylerin yatırım kararlarına olan psikolojik etkileri TR61 bölgesi özelinde inceleyerek literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3. UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, TR61 Bölgesi'ndeki (Antalya, Burdur, Isparta) bireysel yatırımcıların finansal yatırım kararlarının davranışsal finans çerçevesinde tanımlayıcı değişkenler ışığında incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada, yatırımcıların karar alma davranışları üzerinde tanımlayıcı değişkenlerin etkisinin olup olmadığının araştırılması araştırmanın diğer amacını oluşturmaktadır. Özellikle yatırımcıların risk algılarının, elde edilen bilgiyi işleme süreçlerini ve sosyal etkileşimlerinin karar verme aşamasındaki etkilerine odaklanılarak, bireysel yatırımcıların finansal piyasalardaki davranışlarını şekillendiren dinamiklerin daha iyi anlaşılacak, yatırım kararı alma süreçlerine dair önemli bilgiler elde edilmesi hedeflenmektedir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmada sadece bireysel yatırımcıların davranışları, davranışsal finans disiplini kapsamında ele alınmakta olup; kurumsal yatırımcılar, spekülörler vb. taraflar araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırma ile ilgili bir diğer sınırlılık ise zaman sınırıdır. Araştırmada veriler 2024 yılının ilk 6 ayında elde edildiği için diğer zaman dilimlerinde elde edilmesi muhtemel sonuçlar, araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Son olarak, yer sınırlamasında TR61 bölümlenmesi olarak kabul edilen Antalya, Burdur ve Isparta illeri çalışmanın verilerinin elde edildiği iller olarak belirlenmiştir. Diğer iller araştırma kapsamına alınmamıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

TR61 bölgesinin seçilmesinin temel nedeni, bölgedeki bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında, davranışsal eğilimlerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanımaktır. Bölgenin nüfus yapısı ve ekonomik faaliyetleri, menkul kıymet yatırımlarını etkileyen çeşitli faktörlerin analiz edilmesine uygun bir zemin sunmaktadır. Araştırmada kullanılacak örneklem, Batı Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Antalya, Burdur ve Isparta illerindeki yatırımcıları temsil edecek şekilde belirlenmiştir. Her ilde gerçekleştirilecek anketler aracılığıyla toplamda 1.170 kişilik bir örneklemin 0,05 güven aralığında evreni temsil yeteneğinin olacağı tespit edilmiştir. Örneklem, her şehirde 390 kişilik bir anket çalışmasını içerecek şekilde belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü belirlenirken, araştırmanın genel geçerliliğini ve bulguların temsil gücünü artırmak için titizlikle yaklaşılmıştır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Etik İzin

3.4.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Veri toplama aşamasında, bireysel yatırımcıların davranışsal finans açısından temsil etme, sosyal eğilim, aşırı güven, duygusal eğilim, akla geliş kolaylığı, bilgi ve iletişim kaynaklı ve aşırı iyimserlik boyutlarını içeren anket ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerden öncelikle katılımcıların tanımlayıcı değişkenlerine ve bazı

davranışlarını anlamak amacı ile frekans ve yüzde dağılımları gösterilmiştir. Sonrasında ise araştırmanın konu ve amacına yönelik hazırlanan hipotezlerin test edilmesi için ANOVA (Varyans Analizi) ve t-testi kullanılmıştır. ANOVA testi, farklı şehirlerdeki yatırımcılar ile kuşaklar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak; t-testi ise iki grup (cinsiyet ve medeni durum) arasındaki ortalama farkları incelemeye yönelik olarak kullanılmıştır. Araştırma ölçeğinde tanımlayıcı değişkenlerden önce, öncelikle katılımcılara tasarruflarından bir kısmı ile yatırım yapıp yapmadıklarına yönelik bir soru yöneltilmiştir. Katılımcı bu soruya hayır yanıtı vermesi durumunda anket formunu teslim etmesi rica edilerek devam eden sorulara geçmemesi istenmiştir.

3.4.2. Etik İzin

Çalışmanın etik izni Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih: 07.12.2022, Toplantı No: 2022/12, Karar No: GO 2022/966).

3.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın konu ve amacına yönelik 3 ana ve 24 alt hipotez hazırlanmıştır. Bu hipotezler şu şekilde sıralanmaktadır;

H₁: TR 61 Bölgesinde yerleşik olan bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım davranışlarında ortaya çıkan farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır.

H₁ Hipotezinin Bireysel Yatırımcıların Davranışsal Boyutuna Göre Alt Hipotezleri

H₁₁: Bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım kararlarında temsil etme boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₁₂: Bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım kararlarında aşırı güven boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₁₃: Bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım kararlarında pişmanlıktan kaçınma boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₁₄: Bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım kararlarında sosyal boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₁₅: Bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım kararlarında duygusal boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₁₆: Bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım kararlarında akla geliş kolaylığı boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₁₇: Bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım kararlarında bilgi ve iletişim kaynaklı boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₁₈: Bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım kararlarında aşırı iyimserlik boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₂: TR 61 Bölgesinde yerleşik olan bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım davranışlarında ortaya çıkan farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır.

H₂ Hipotezinin Bireysel Yatırımcıların Davranışsal Boyutuna Göre Alt Hipotezleri

H₂₁: Bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım kararlarında temsil etme boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₂₂: Bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım kararlarında aşırı güven boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₂₃: Bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım kararlarında pişmanlıktan kaçınma boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₂₄: Bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım kararlarında sosyal boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₂₅: Bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım kararlarında duygusal boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₂₆: Bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım kararlarında akla geliş kolaylığı boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₂₇: Bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım kararlarında bilgi ve iletişim kaynaklı boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₂₈: Bireysel yatırımcıların medeni durum değişkenine göre finansal yatırım kararlarında aşırı iyimserlik boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₃: TR 61 bölgesinde yerleşik olan bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım davranışlarında ortaya çıkan farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır.

H₃ Hipotezinin bireysel yatırımcıların davranışsal boyutuna göre alt hipotezleri

H₃₁: Bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım kararlarında temsil etme boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₃₂: Bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım kararlarında aşırı güven boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₃₃: Bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım kararlarında pişmanlıktan kaçınma boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₃₄: Bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım kararlarında sosyal boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₃₅: Bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım kararlarında duygusal boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₃₆: Bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım kararlarında akla geliş kolaylığı boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₃₇: Bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım kararlarında bilgi ve iletişim kaynaklı boyut açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

H₃₈: Bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım kararlarında aşırı iyimserlik boyutu açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmaktadır.

3.6. Araştırma Verilerinin Analizi

3.6.1. Araştırma Ölçeğinin Boyutlandırılması

Davranışsal finans teorileri, piyasa katılımcılarının değerlemelerinde hatalar yapabileceği olasılığını (bilişsel hatalar) göz önünde bulundurur. Davranışsal finans alanındaki araştırmalar, temsil yeteneği yanlılığı, aşırı güven, kendine hizmet eden yanlılık, kumarbaz yanılığsı, geriye dönük bakış, panik, sürü davranışı, mevcut durum, hayatta kalma yanlılığı, para yanılısaması, kayıptan kaçınma, bağlanma, elden çıkarma etkisi, toparlanma, aşinalık, kontrol yanılısaması, yerel yanlılık, muhafazakarlık ve hatta narsisizm gibi çeşitli konuları kapsamaktadır (Ramiah vd., 2015: 91). Araştırmanın amacına ve konusuna uygun olarak hazırlanan anket ölçeğindeki boyutlar ve boyutlara yönelik açıklamalar Havva Özçelik (2018)'in "Bireysel Yatırımcıların Finansal Yatırım Tercihlerinin Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi: İstanbul İli Örneği" çalışmasına benzer şekilde kabul edilerek, çalışmadan alınan boyutlar ile ilgili sorular ve boyutlara ilişkin açıklamalar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Ölçeğinin Boyutlandırılması

Boyut	Kısaltma	Sorular
Temsil Etme Boyutu	TEB	10, 11, 12, 13, 14, 15
Aşırı Güven Boyutu	AGB	1, 2, 3, 4, 9
Pişmanlıktan Kaçınma Boyutu	PKB	19, 20, 25, 26, 30
Sosyal Boyut	SOSB	24, 32, 35
Duygusal Boyut	DUYB	8, 18, 21, 23, 31
Akla Geliş Kolaylığı Boyutu	AGKB	7, 29, 33, 34
Bilgi ve İletişim Kaynaklı Boyut	BİKB	16, 17, 27, 28
Aşırı İyimserlik Boyutu	AİB	5, 6, 22

Tablo 1'de davranışsal finans perspektifinde belirlenen alt boyutlar, bireylerin yatırım kararlarını etkileyen bilişsel yanlılıkların çeşitli yönleri gösterilmiştir. Görüldüğü üzere, her bir boyut belirli bir bilişsel veya davranışsal eğilimi temsil eden sorularla ölçülmüştür. Bu çeşitlilik, araştırmanın

davranışsal finans literatüründeki farklı eğilimleri kapsayan çok boyutlu yapısını desteklemektedir. Literatürde, bilişsel ve davranışsal yanlılıkların bireylerin yatırım kararlarındaki rasyonellikten sapmalara neden olduğu geniş bir kabul görmektedir (Kahneman & Tversky, 1979; Shefrin, 2002). Bu bağlamda, araştırmamızın elde ettiği bulguların, bireysel yatırımcıların karar alma süreçlerine dair değerli bilgiler sunacağı öngörülmektedir.

3.6.2. Araştırma Ölçeğinin Normallik Testi Sonuçları

Tablo 2, araştırmada kullanılan ölçek sorularının dağılımlarının normallik özelliklerini değerlendirmek amacıyla hesaplanan çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerini içermektedir. Çarpıklık, bir dağılımın simetrik olup olmadığını, basıklık ise dağılımın uç değerlerinin yoğunluğunu gösteren önemli istatistiksel parametrelerdir (George & Mallery, 2010). Normallik varsayımının geçerliliği, pek çok istatistiksel analizin güvenilirliğini doğrudan etkilediğinden, bu değerlerin analizi büyük bir önem taşımaktadır (Tabachnick & Fidell, 2013).

Tablo 2. Araştırma Ölçek Sorularının Skewness-Kurtosis Sonuçları

Soru No		Skewness	Kurtosis
1	Finansal yatırım yaparken sahip olduğum bilgilerin diğer yatırımcıların bilgilerinden daha değerli olduğunu düşünürüm.	1,697	1,274
2	Finansal yatırımlarım konusunda karar alırken doğru ve sağlıklı kararlar aldığımı düşünürüm.	1,228	1,756
3	Finansal yatırımlarımdan elde ettiğim kazanç her zaman piyasadaki ortalama getirilerin üzerindedir.	0,302	-0,142
4	Finansal yatırımlarımda piyasada çok az yatırımcının erişebileceği bilgilerin bana mutlak avantaj sağladığımı düşünüyorum.	1,092	0,903
5	Gelecekte ulusal ve uluslararası piyasalarda meydana gelecek ekonomik gelişmelerin olumlu yönde olacağını düşünüyorum.	0,791	0,485
6	Gelecek dönemde finansal yatırımlarımın daha çok kazandıracağına dair beklentim var.	0,810	0,009
7	Gelecek dönemde kendi portföyümdeki yatırım araçlarının başkalarının portföyündeki yatırım araçlarından daha fazla kazandıracağını düşünüyorum.	0,860	0,284
8	Eğer finansal yatırım araçlarım kaybettiriyorsa bunun nedeni kötü şans ya da diğer dışsal faktörlerdir.	0,299	-0,899
9	Bir finansal yatırım aracının dönem sonu performansını incelediğimde genelde olabileceklerinden önce bildiğime dair bir kanım olur.	0,808	0,123
10	Bir finansal yatırım aracının iyi ya da kötü tüm performanslarını aklımda tutar ve sonraki aşamada yatırım yaparken bu bilgileri kullanırım.	0,880	0,255
11	Önceden kazandıran bir yatırım aracı şu anda kaybettiriyor olsa da ileriki dönemde tekrar kazandıracaktır.	0,572	-0,704
12	Bir finansal yatırım aracı önceki dönemlerdeki kar ya da zarar performansını bir süre sonra yeniden tekrar eder.	0,566	-0,627
13	Bir finansal yatırım aracına ait dikkatimi çeken bir performans, benzer türdeki finansal yatırım aracına tekrar yatırım yapma kararımdaya etkili olur.	0,834	0,021
14	Bir finansal yatırım aracına ait zihnimde bir satın alma/satma noktası belirler ve satın almak/satmak için fiyatının o noktaya gelmesini beklerim.	0,895	-0,004
15	Etrafımda kendi finansal yatırım tercihlerime benzer tercihlerin bulunması benim için önemlidir.	0,778	-0,058
16	Birbirine benzeyen A ve B portföylerine yönelik seçim yapmam gerekse, %80 oranında kazandıracağını düşündüğüm A portföyünü %20 oranında kazandırmayacağını düşündüğüm B portföyüne tercih ederim.	0,824	-0,218

17	Bir finansal yatırım aracı şu anda bana zarar ettirse bile zararımı karşılayana kadar o finansal yatırım aracımı elimden çıkarmam.	0,612	-0,598
18	Bir finansal yatırım aracı kendi alış maliyetini karşıladığında daha fazla elimde tutmam ve satarım.	0,451	-0,723
19	Acil nakite ihtiyacım olduğunda portföyümde bulunan aynı maliyetli iki üründen birini satmam gerekse, %20 kazandıran A ürünü yerine %20 kaybettiren B ürününü seçerim.	0,712	-0,203
20	Getirisi ve riski az olan yatırım araçlarını, getirisi ve riski yüksek yatırım araçlarına oranla daha çok tercih ederim.	0,648	-0,397
21	Mevduata yüksek faiz veren tanınmamış ve küçük ölçekli bankaları daha düşük faiz veren ancak tanınmış ve büyük ölçekli bankalara tercih ederim.	0,685	-0,343
22	Finansal yatırım kararlarımda dini inançlarım önemlidir.	0,260	-0,968
23	Finansal yatırım kararlarımda siyasi görüşlerim önemlidir.	0,227	-1,062
24	Yatırım kararlarımda yakın iletişim kurduğum insanların yatırım kararları etkili olur.	0,845	-0,140
25	3000 TL'yi %100 olasılıkla kazanmayı, 4.000 TL'yi %80 olasılıkla kazanmaya tercih ederim.	0,785	0,146
26	4000 TL'yi %80 olasılıkla kaybetmeyi, 3.000 TL'yi %100 olasılıkla kaybetmeye tercih ederim.	0,619	-0,481
27	Büyük ve tanınmış şirketlerin hisse senetleri her zaman iyi kazandırır.	0,591	-0,455
28	Bir yatırım aracıyla ilgili yeni bilgiler edinsem bile, bu bilgiler benim yatırım kararımı etkilemez.	0,806	-0,109
29	Bir finansal yatırım aracı birkaç dönem peş peşe kazandırsa bile yakın zamanda kaybettirecektir, birkaç dönem peş peşe kaybettirse bile yakın zamanda kazandıracaktır.	0,705	-0,224
30	Eğer iki finansal yatırım aracı arasında karar vermek zorunda kalsam, en fazla bilgi sahibi olduğum yatırım aracını seçerim.	0,796	-0,087
31	Finansal yatırım kararı verirken hayal kırıklığı yaşama ihtimalimi önceden hesap ederim.	0,770	0,101
32	Yatırım kararı verirken piyasadaki diğer yatırımcıların yatırım tercihleri önemserim ve çoğunluğun kararlarını takip ederim.	0,730	-0,258
33	Alış/satış işlemlerim diğer yatırımcıların davranışlarına anlam veremediğim zamanlarda artış gösterir.	0,645	-0,338
34	Yaşadığım şehirde bulunan şirketlerin hisse senetlerine yatırım yaparım.	0,529	-0,575
35	Menkul kıymetlerin bazı gün, hafta ve aylarda ya da resmi tatil, hafta sonu gibi bazı dönemlerde daha fazla kazandırdığını düşünürüm.	0,518	-0,836

Tablo 2'deki çarpıklık değerleri 0,227 ile 1,697 arasında değişmektedir. Özellikle Soru 1 için hesaplanan çarpıklık değeri 1,697 olarak bulunmuş olup, bu durum dağılımın sağa çarpık olduğunu ve yanıtların büyük bir kısmının düşük değerlerde yoğunlaştığını göstermektedir. Diğer soruların çarpıklık değerleri genellikle 1'in altında kalmakta, bu da verilerin büyük ölçüde simetrik bir dağılıma sahip olduğunu işaret etmektedir.

Basıklık değerleri ise -1,062 ile 1,756 arasında değişim göstermektedir. Soru 2'nin kurtosis değeri 1,756 olarak hesaplanmış olup, bu değer dağılımın tepe noktasının yüksek olduğunu ve uç değerlerin dağılım üzerindeki etkisinin az olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Soru 8, 22 ve 23'teki negatif kurtosis değerleri, bu soruların yanıt dağılımlarında uç değerlerin daha az yoğunlaştığını ve daha yayvan bir dağılım sergilediğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak, çarpıklık ve basıklık değerlerinin çoğu ± 2 sınırları içinde kalmaktadır. Bu durum, ölçek sorularının dağılımlarının normallik varsayımını büyük ölçüde karşıladığını ve çok değişkenli istatistiksel analizler için uygun bir veri seti oluşturduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, elde edilen

çarpıklık ve basıklık değerleri, davranışsal finans alanındaki araştırmalarda kullanılabilirlik açısından veri setinin geçerliliğini desteklemektedir.

3.6.3. Araştırma Katılımcılarının Tanımlayıcı Değişkenlerinin Frekans Dağılımları

Araştırma katılımcılarına araştırmanın, konu ve amacı doğrultusunda hazırlanmış olan anket ölçeğinin başlangıcında gelirlerinin bir kısmını tasarruf için ayırıp ayırmadıklarına yönelik bir soru sorulmuştur. Eğer katılımcının yanıtı hayır ise diğer soruları yanıtlamaması ve anket formunu teslim etmesi istenmiştir. Ancak katılımcının yanıtı evet ise diğer soruları yanıtlaması rica edilmiştir. Bu sorunun yanıtına yönelik elde edilen veriler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Gelirlerinden Bir Kısmını Tasarruf Yapma Durumunun Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Evet	961	82,13	82,13	82,13
Hayır	209	17,86	17,86	100
Toplam	1170	100	100	

Tablo 3'e göre araştırma katılımcılarından 961'i (%82,13) gelirlerinden bir kısmını tasarruf için ayırdıklarını ifade etmiş ve evet yanıtını vermişlerdir. Ancak 209'u (%17,86) gelirlerinden bir kısmını tasarruf için ayıramadıklarını belirterek hayır yanıtını vermişlerdir.

Araştırma verilerinin analizi sadece evet yanıtını veren katılımcıların anket formlarından elde edilen veriler esas alınarak gerçekleştirilecektir. Dolayısı ile bundan sonra hem frekans dağılımları hem de hipotezlere yönelik analizler 961 kişiden elde edilen veriler ile devam edilecektir.

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet Değişkeninin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Erkek	496	51,6	51,6	51,6
Kadın	465	48,4	48,4	100
Toplam	961	100	100	

Tablo 4'de araştırmaya katılan bireysel yatırımcıların cinsiyet değişkenine göre frekans dağılımları gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların 496'sı (%51,6) erkek iken, 465'i (%48,4) kadın katılımcılardan oluşmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Medeni Durum Değişkeninin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Medeni Durum	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Evli	746	77,6	77,6	77,6
Bekar	215	22,4	22,4	100,0
Toplam	961	100,0	100,0	

Tablo 5'de katılımcıların medeni durumunun frekans dağılımları gösterilmektedir. Toplam 961 katılımcının 746'sı (%77,6) evli, 215'i ise (%22,4) bekarıdır. Bu veriler, katılımcıların büyük bir kısmının evli olduğunu ve tasarruf yapma eğiliminin bu yönde ağırlık gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Bekar katılımcıların oranı ise daha az olmakla birlikte, tasarruf eğilimi konusunda araştırma kapsamındaki katılımcıların aile yapısını ve sosyal dinamikleri anlamada dikkate değer bir perspektif sunmaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Değişkeninin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Çocuk Sahibi Olma Durumu	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Çocuğum yok	209	21,7	21,7	21,7
1 Çocuk	103	10,7	10,7	32,5
2 Çocuk	391	40,7	40,7	73,2
3 Çocuk	198	20,6	20,6	93,8
4 ve Üzeri Çocuk	60	6,2	6,2	100,0
Toplam	961	100,0	100,0	

Tablo 6, katılımcıların çocuk sahibi olma durumunu ortaya koymaktadır. Toplam 961 katılımcıdan 391'i (%40,7) iki çocuk sahibidir ve bu grup en yüksek oranı temsil etmektedir. Çocuğu olmayan katılımcı sayısı 209 (%21,7) iken, bir çocuğu olanlar 103 kişi (%10,7) ile daha az bir orana sahiptir. Üç çocuk sahibi olan 198 katılımcı (%20,6) bulunmakta olup, dört veya daha fazla çocuğa sahip olanların sayısı ise 60 kişi (%6,2) ile en düşük oranı göstermektedir. Bu veriler, tasarruf yapan bireysel katılımcıların çoğunluğunun iki çocuk sahibi olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Aylık Gelir Değişkeninin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Aylık Gelir Grubu	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
8.506,80 TL Altı	126	13,1	13,1	13,1
8.506,80 TL-15.000 TL	117	12,2	12,2	25,3
15.001 TL-25.000 TL	146	15,2	15,2	40,5
25.001 TL ve Üzeri TL	572	59,5	59,5	100,0
Toplam	961	100,0	100,0	

Tablo 7, araştırma katılımcılarının aylık gelir dağılımını göstermektedir. Toplam 961 katılımcıdan 572'si (%59,5) 25.001 TL ve üzeri bir gelire sahip iken, 15.001-25.000 TL aralığında gelir elde edenlerin sayısı 146 (%15,2) olarak tespit edilmiştir. 8.506,80-15.000 TL arasında gelir elde eden 117 katılımcı (%12,2) yer alırken, 8.506,80 TL altındaki gelir grubunda bulunanların sayısı 126 (%13,1) olarak ortaya çıkmıştır. Bu veriler, katılımcıların çoğunluğunun (yaklaşık %59,5) daha yüksek gelir grubunda yer aldığını göstermektedir. Bu da sadece bu veriler dikkate alındığında aslında gelir ile tasarruf yapma davranışı arasında bir ilişkinin olduğu öngörüsünü ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 8. Katılımcıların Yaşadığı Şehir Değişkeninin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Şehir	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Burdur	248	25,8	25,8	25,8
Antalya	371	38,6	38,6	64,4
Isparta	342	35,6	35,6	100
Toplam	961	100	100	

Tablo 8 örneklem kapsamında tasarruf yapan bireysel yatırımcıların yaşadığı şehir dağılımını göstermektedir. Toplam 961 katılımcıdan 371'i (%38,6) Antalya'da ikamet etmekte, 342'si (%35,6) Isparta'da ikamet etmektedir. Burdur'da yaşayan katılımcı sayısı ise 248 ve bu da toplamın %25,8'ini oluşturmaktadır. Sonuçlar, katılımcıların en fazla Antalya'da yoğunlaştığını ve üç şehir arasında dengeli bir dağılımın söz konusu olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Tasarruflarını Yatırıma Yönlendirme Durumu ile İlgili Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yatırım Durumu	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Evet	830	86,4	86,7	86,7
Hayır	127	13,2	13,3	100,0
Toplam	957	99,6	100,0	
Hatalı Veri	4	0,04		
Genel Toplam	961	100,0		

Tablo 9, katılımcıların tasarruf ettikleri kısımla herhangi bir yatırım aracı alma durumunu göstermektedir. Toplam 957 katılımcıdan 830'u (%86,7) tasarruf ettikleri kısımla yatırım aracı aldığını belirtirken, 127 kişi (%13,3) bu durumu reddetmektedir. Hatalı veri oranı %0,04 ile oldukça düşüktür. Sonuçlar, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%86,7) tasarruflarını yatırım yapma amacıyla kullanma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 10. Finansal Yatırım İçin Bütçeden Ayrılan Payın Frekans ve Yüzde Dağılımları

Bütçeden Ayrılan Pay	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
2.000 TL ve altı	238	24,8	24,9	57,2
2.001 TL-3.000 TL	309	32,2	32,3	85,8
2.001 TL-5.000 TL	274	28,5	28,6	100,0
5.001 TL- üzeri	136	14,2	14,2	
Toplam	957	99,6	100,0	
Hatalı Veri	4	0,04		
Genel Toplam	961	100,0		

Tablo 10, katılımcıların finansal yatırımlar için bütçelerinden ayırdıkları payları göstermektedir. Toplam 957 katılımcıdan 309'u (%32,3) 2001-3000 TL aralığında bir pay ayırırken, 274 kişi (%28,6) 3001-5000 TL arasında bir pay ayırmaktadır. 238 katılımcı (%24,9) 2000 TL ve altında bir pay ayırırken, 5001 TL ve üzeri ayıran 136 kişi (%14,2) en düşük bütçeden pay ayırma oranını temsil etmektedir. Hatalı veri oranı %0,04 ile oldukça düşük seviyelerdedir. Katılımcıların yanıtlarından elde edilen veriler, katılımcıların çoğunluğunun (%60,9) orta düzeyde bir bütçe ayırarak yatırım yapma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 11. Katılımcıların Yatırım Yaptığı Finansal Araçların Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yatırım Aracı	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Ulusal Para Mevduatı	131	13,6	13,7	13,7
Döviz Mevduatı	288	30	30,1	43,8
Hisse Senedi	147	15,3	15,4	59,1
Tahvil/ Hazine Bonosu/ Yatırım Fonu	45	4,8	4,8	63,8
Altın	281	29,2	29,4	93,2
Yastık altı	43	4,5	4,5	97,7
Diğer (Sukuk, Faizsiz Katılım Fonları, Bitcoin vb.)	22	2,2	2,2	100
Toplam	957	99,6	100	
Hatalı Veri	4	0,04		
Genel Toplam	961	100		

Tablo 11, katılımcıların döviz ve altın gibi az riskli ve daha güvenli yatırım araçları olduğu yaklaşımı varsayımı ile daha çok tercih ettiğini göstermektedir. Toplam 957 katılımcının 288'i (%30,1) döviz mevduatına, 281'i (%29,4) altına yatırım yapmıştır. Hisse senedine yatırım yapan 147 kişi (%15,4) daha riskli finansal araçları tercih ettiğini beyan etmiştir. Yerli para mevduatına yatırım yapanlar 131 kişiyle (%13,7) nispeten düşük bir oranı temsil ettiği anlaşılmaktadır. Tahvil, hazine bonosu ve yatırım fonlarına yönelen 45 kişi (%4,8) ile yastık altı yatırımları tercih eden 43 kişi (%4,5), daha az tercih edilen grubu oluşturmaktadır. Alternatif yatırım araçları (Sukuk, Bitcoin vb.) ise 22 katılımcı (%2,2) tarafından tercih edilmiştir. Bu veriler, katılımcıların çoğunluğunun (%59,1) döviz, altın ve hisse senedi gibi yaygın finansal araçlara yatırım yaptığını göstermektedir. Katılımcıların yatırım yaptığı finansal araçların tespit edilmesine yönelik soruya 4 katılımcı boş bırakmış ve bu da hatalı veri olarak kabul edilmiştir.

Tablo 12. Yatırımların Getiri Durumunu Takip Etme Süresinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Takip Sıklığı	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Takip Etmiyorum	155	16,1	16,2	16,2
Her gün	441	45,9	46,2	62,4
Haftalık	282	29,3	29,5	91,9
Aylık	61	6,3	6,4	98,3
Yıllık	16	1,7	1,7	100,0
Toplam	955	99,4	100,0	
Hatalı Veri	6	0,06		
Genel Toplam	961	100,0		

Tablo 12, katılımcıların yatırımlarının getiri durumunu takip etme sıklığını göstermektedir. Toplam 961 katılımcıdan 441'i (%46,2) her gün getiri durumunu takip ederken, 282 katılımcı (%29,5) haftalık olarak kontrol etmektedir. Yatırımlarını izlemeyen 155 kişi (%16,2) ile aylık izleyen 61 kişi (%6,4) ve yıllık izleyen 16 kişi (%1,7) daha az getiri oranı ile ilgilendiklerini ifade etmişlerdir. Hatalı veri oranı %0,06 ile diğer sorulara göre daha yüksek seviyede olsa da yine de toplam içerisinde düşük bir seviyede kalmıştır. Veriler, katılımcıların önemli bir kısmının (%75,7) yatırımlarını sık sık takip ettiğini göstermekte, bu da yatırım yönetimine yönelik dikkat ve özenin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 13. Finansal Yatırım Yapma Beklentilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yatırım Sebebi	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Daha Fazla Kazanç Beklentisi	456	47,5	47,6	47,6
Sermayeyi Koruma Arzusu	149	15,5	15,6	63,2
Sürekli Gelir İsteği	239	24,9	25,0	88,2
Portföy Riskini Azaltma	31	3,2	3,2	91,4
Diğer	82	8,5	8,6	100,0
Toplam	957	99,6	100,0	
Hatalı Veri	4	0,04		
Genel Toplam	961	100,0		

Tablo 13, katılımcıların yeni yatırım yapma sebeplerini ortaya koymaktadır. Toplam 961 katılımcıdan 456'sı (%47,6) daha fazla kazanç beklentisini ifade ederken, 239 kişi (%25,0) sürekli gelir isteğini öne çıkarmıştır. Sermayeyi koruma arzusu 149 katılımcı (%15,6) tarafından ifade edilirken, portföy riskini azaltma amacıyla yatırım yapanların sayısı 31 (%3,2) katılımcı ile düşük seviyede kalmıştır. Diğer sebepler ise 82 katılımcı (%8,6) tarafından beyan edilmiştir. Hatalı veri oranı %0,04 ile nispeten düşük düzeydedir. Sonuçlar, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%72,6 ile) kazanç ve gelir odaklı motivasyonlarla yatırım yapmayı tercih ettiğini göstermektedir.

3.6.4. Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi

Bu başlık altında araştırmanın ana ve alt hipotezlerinin konu ve amacı doğrultusunda analizleri yapılarak, elde edilen verilere ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

Tablo 14. H₁ Hipotezinin t-Testi Sonuçları

Hipotez	Cinsiyet	N	Ort.	Standart Sapma	F	p	Kabul/Ret Durumu
H ₁	Erkek	496	2,18550	0,42979	2,548	0,447	RET
	Kadın	465	2,20750	0,46820			

Tablo 14'de TR 61 bölgesinde yerleşik olan bireysel katılımcıların cinsiyet değişkenine göre finansal yatırım davranış kararlarında gruplar arasında farklılık olup olmadığının araştırıldığı H₁ hipotezinin analiz sonuçları yer almaktadır. Buna göre F:2,548 (p:0,447>0,05) olduğu için H₁ ana hipotezi reddedilmiştir. Bu bulgu, katılımcıların yatırım davranışlarında cinsiyet değişkenine göre herhangi bir farklılık bulunmadığı anlamına gelmektedir. Sonuçlar homojen dağılım göstermekte ve katılımcıların benzer yatırım davranışına sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 15. Cinsiyet Değişkenine Göre Alt Boyutların t-Testi Analiz Sonuçları

H	Boyut	Cinsiyet	N	Ort.	Standart Sapma	F	p	Kabul/Ret Durumu
H ₁₁	Temsil Etme Boyutu	Erkek	496	2,1774	0,65349	0,6450	0,655	RET
		Kadın	465	2,1968	0,68504			
H ₁₂	Aşırı Güven Boyutu	Erkek	496	2,0181	0,67992	1,0861	0,003	KABUL
		Kadın	465	1,8882	0,65024			
H ₁₃	Pişmanlıktan Kaçınma Boyutu	Erkek	496	2,1724	0,80593	1,1270	0,004	KABUL
		Kadın	465	1,1505	0,81667			
H ₁₄	Sosyal Boyut	Erkek	496	2,1724	0,81667	0,1270	0,677	RET
		Kadın	465	2,1505	1,00599			
H ₁₅	Duygusal Boyut	Erkek	496	2,2167	1,02238	0,0020	0,192	RET
		Kadın	465	2,1312	0,79207			
H ₁₆	Akla Geliş Kolaylığı Boyutu	Erkek	496	2,3952	0,92062	11,568	0,006	KABUL
		Kadın	465	2,5462	0,75823			

H₁₇	Bilgi ve İletişim Kaynaklı Boyut	Erkek	496	2,3034	0,74558	0,0280	0,449	RET
		Kadın	465	2,2667	0,74160			
H₁₈	Aşırı İyimserlik Boyutu	Erkek	496	2.1820	0,79374	0,5170	0,750	RET
		Kadın	465	2,1667	0,76148			

Tablo 15'te cinsiyet değişkenine göre alt boyutlardaki farklılıkları inceleyen t-Testi sonuçları yer almaktadır. t-Testi analiz sonuçları incelendiğinde; 8 alt boyuttan sadece aşırı güven, pişmanlıktan kaçınma ve akla geliş kolaylığı boyutlarının olasılık değerlerinin %5 anlamlılık düzeyinden küçük ($p < 0,05$) olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara dayanarak; **H₁₂**, **H₁₃** ve **H₁₆** hipotezleri kabul edilmiştir. Bu durum; cinsiyet değişkenine göre aşırı güven, pişmanlıktan kaçınma ve akla geliş kolaylığı alt boyutlarında anlamlı bir farkın olduğunu ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte; cinsiyet değişkenine göre temsil etme boyutu, sosyal boyut, duygusal boyut, bilgi ve iletişim kaynaklı boyut ile aşırı iyimserlik boyutunun gruplar arasındaki farklılıklarını analiz eden t-testi sonuçlarına göre; elde edilen olasılık değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle **H₁₁**, **H₁₄**, **H₁₅**, **H₁₇** ve **H₁₈** hipotezleri reddedilmiştir. Böylece, cinsiyet değişkenine göre belirtilen alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 16. H₂ Hipotezinin t-Testi Sonuçları

Hipotez	Medeni Durum	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Kabul/Ret Durumu
H₂	Evli	746	2,1743	0,42228	22,357	0,013	KABUL
	Bekar	215	2,2721	0,52433			

Tablo 16, evli ve bekar bireylerin ortalama değerleri ile standart sapmaları, varyans analizi sonuçlarıyla birlikte gösterilmiştir. H₂ hipotezi altında değerlendirilen medeni durum değişkeninin bireylerin finansal yatırım davranışları üzerinde etkisi incelenmiştir. Elde edilen p değeri, medeni durum değişkenine göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu durumda, H₂ hipotezi kabul edilmiştir ($p < 0,05$), bu da medeni durumun bireylerin yatırım kararları üzerinde etkili olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısı ile gruplar birbirinden farklı yatırım davranışı sergilemektedirler.

Tablo 17. Medeni Duruma Göre Alt Boyutların t-Testi Analiz Sonuçları

H	Boyut	Cinsiyet	N	Ort.	Standart Sapma	F	p	Kabul/Ret Durumu
H₂₁	Temsil Etme Boyutu	Evli	746	2,1655	0,64278	6,257	0,092	RET
		Bekar	215	2,2605	0,74856			
H₂₂	Aşırı Güven Boyutu	Evli	746	1,9544	0,68193	2,284	0,940	RET
		Bekar	215	1,9581	0,62136			
H₂₃	Pişmanlıktan Kaçınma Boyutu	Evli	746	2,1307	0,80903	1,834	0,027	KABUL
		Bekar	215	2,2698	0,80985			
H₂₄	Sosyal Boyut	Evli	746	2,1394	0,98954	6,251	0,053	RET
		Bekar	215	2,3000	1,08924			

H₂₅	Duygusal Boyut	Evli	746	2,4544	0,84421	3,118	0,373	RET
		Bekar	215	2,5163	0,91123			
H₂₆	Akla Geliş Kolaylığı Boyutu	Evli	746	2,2426	0,70766	14,524	0,003	KABUL
		Bekar	215	2,4349	0,87432			
H₂₇	Bilgi ve İletişim Kaynaklı Boyut	Evli	746	2,1300	0,75208	5,129	0,001	KABUL
		Bekar	215	2,3302	0,79881			
H₂₈	Aşırı İyimserlik Boyutu	Evli	746	2,2507	0,77384	2,442	0,210	RET
		Bekar	215	2,3302	0,83036			

Tablo 17’de, katılımcıların medeni durumlarına bağlı olarak alt boyut eğilimlerinde bir farklılık olup olmadığını gösteren t-Testi sonuçları bulunmaktadır. Pişmanlıktan kaçınma, akla geliş kolaylığı ve bilgi ve iletişim kaynaklı boyutlarda p değeri 0,05’ten küçük ($p < 0,05$) olduğu için **H₂₃**, **H₂₆** ve **H₂₇** hipotezleri kabul edilmiştir. Evli ve bekar yatırımcılar arasında pişmanlıktan kaçınma, akla geliş kolaylığı ve bilgi ve iletişim kaynaklı boyutlar açısından istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

Temsil etme boyutu, aşırı güven boyutu, sosyal boyut, duygusal boyut ve aşırı iyimserlik boyutları açısından evli ve bekar yatırımcı grupları arasında farklılık bulunduğunu ifade eden **H₂₁**, **H₂₂**, **H₂₄**, **H₂₅** ve **H₂₈** hipotezlerine ait olasılık değerleri 0,05’ten büyük ($p > 0,05$) olduğu için söz konusu hipotezler reddedilmiştir. Yatırımcıların aldığı yatırım kararlarında belirtilen alt boyutlar açısından medeni durumlarına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 18. H₃ Hipotezinin One Way ANOVA Testi Sonuçları

Değişken		N	Ort.	Standart Sapma	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Kabul/Ret Durumu
H₃	Burdur	248	1,9798	0,33001	15,121	7,562	38,824	0,000	KABUL
	Isparta	342	2,2237	0,46312					
	Antalya	371	2,2911	0,48368					

Tablo 18’de H₃ hipotezinin One Way ANOVA testi sonuçları gösterilmiştir. Analiz sonucunda F değeri 38,824 olarak bulunmuş ve p değeri 0,000 çıkmıştır. P değeri 0,05’ten küçük olduğu için “TR 61 bölgesinde yerleşik olan bireysel yatırımcıların şehir değişkenine göre finansal yatırım davranışlarında ortaya çıkan farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır” ifadesini test eden H₃ hipotezi kabul edilmiştir. Bu sonuca göre Burdur, Isparta ve Antalya’da yaşayan bireylerin, finansal yatırım davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu da bu illerde yaşayan bireylerin yatırım davranışlarının birbirinden farklı olduğunu göstermektedir.

Tablo 19. H₃ Hipotezinin Post Hoc (Tukey) Testi Sonuçları

		Varyans Kaynağı	Ortalamaların Farkı	p
H₃	Burdur	Isparta	0,24385*	0,000
		Antalya	-0,31127*	0,000
	Isparta	Burdur	0,24385*	0,000
		Antalya	-0,06742	0,104
	Antalya	Burdur	0,31127*	0,000
		Isparta	0,06742	0,104

Tablo 19’da, H₃ hipotezi çerçevesinde varyans kaynağına göre gruplar arasındaki ortalamaların farkları ve p değerleri gösterilmiştir. Burdur ile Isparta arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Burdur ile Antalya arasındaki fark da anlamlı bulunmuştur. Ancak, Isparta ile Antalya arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgular, Burdur ve Isparta'nın finansal yatırım davranışlarının Antalya'dan farklılaştığını, ancak Isparta ve Antalya'nın benzer davranışlar sergilediğini göstermektedir.

Tablo 20. Yerleşim Yeri Göre Alt Boyutların ANOVA Testi Sonuçları

H	Boyut	Yerleşim Yeri	N	Ort.	Standart Sapma	Kareler Toplamı	Kareler Ort.	F	p	Kabul/Ret Durumu
H ₃₁	Temsil Etme Boyutu	Burdur	248	1,8790	0,54872	35,168	17,584	42,748	0,000	KABUL
		Isparta	342	2,2208	0,74759					
		Antalya	371	2,3612	0,59070					
H ₃₂	Aşırı Güven Boyutu	Burdur	248	1,5847	0,67211	46,196	23,098	57,794	0,000	KABUL
		Isparta	342	2,1053	0,77764					
		Antalya	371	2,0647	0,54139					
H ₃₃	Pişmanlıktan Kaçınma Boyutu	Burdur	248	1,8044	0,77084	43,352	21,676	35,332	0,000	KABUL
		Isparta	342	2,2544	0,85429					
		Antalya	371	2,3154	0,72055					
H ₃₄	Sosyal Boyut	Burdur	248	1,5383	0,82321	135,942	67,971	76,449	0,000	KABUL
		Isparta	342	2,4181	1,07927					
		Antalya	371	2,3774	0,88099					
H ₃₅	Duygusal Boyut	Burdur	248	2,5282	0,96875	4,718	2,359	3,207	0,041	KABUL
		Isparta	342	2,3743	0,79606					
		Antalya	371	2,5148	0,83289					
H ₃₆	Akla Geliş Kolaylığı Boyutu	Burdur	248	2,0383	0,69085	27,375	13,688	25,439	0,000	KABUL
		Isparta	342	2,2690	0,76441					
		Antalya	371	2,4663	0,73214					
H ₃₇	Bilgi ve İletişim Kaynaklı Boyut	Burdur	248	1,9214	0,67253	23,279	11,640	20,598	0,000	KABUL
		Isparta	342	2,2105	0,87460					
		Antalya	371	2,3113	0,67542					
H ₃₈	Aşırı İyimserlik Boyutu	Burdur	248	2,0565	0,63377	19,134	9,567	15,923	0,000	KABUL
		Isparta	342	2,2632	0,87036					
		Antalya	371	2,4151	0,76772					

Tablo 20’de yerleşim yeri değişkenine bağlı olarak alınan yatırım kararlarında alt boyutlar açısından istatistiki olarak farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan ANOVA testinin sonuçları gösterilmektedir. İncelenen alt boyutlar için oluşturulan hipotezlerde ANOVA testi sonucunda elde edilen olasılık değerleri 0,05’ten küçük ($p < 0,05$) olduğu için hipotezlerin tamamı kabul edilmiştir. Yatırımcıların yatırım davranışlarının yerleşim yerine göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Hangi gruplar arasında farklılığın olduğunun tespiti açısından yapılan Tukey post hoc testi sonuçları ise Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. Post Hoc (Tukey) Testi Sonuçları

Hipotez	Boyut	Varyans Kaynağı		Ortalamalar Farkı	p
H ₃₁	Temsil Etme Boyutu	Burdur	Antalya	-0,48215*	0,000
			Isparta	-0,34173*	0,000
		Isparta	Burdur	0,34173*	0,000
			Antalya	-0,14043*	0,010
		Antalya	Burdur	0,48215*	0,000
			Isparta	0,14043*	0,010
H ₃₂	Aşırı Güven Boyutu	Burdur	Antalya	-0,48001*	0,000
			Isparta	-0,52059	0,000
		Isparta	Burdur	0,52059*	0,000
			Antalya	0,04057	0,668
		Antalya	Burdur	0,48001*	0,000
			Isparta	-0,04057	0,668
H ₃₃	Pişmanlıktan Kaçınma Boyutu	Burdur	Antalya	-0,51093*	0,000
			Isparta	-0,44995*	0,000
		Isparta	Burdur	0,44995*	0,000
			Antalya	-0,06098	0,553
		Antalya	Burdur	0,51093*	0,000
			Isparta	0,06098	0,553
H ₃₄	Sosyal Boyut	Burdur	Antalya	-0,83905*	0,000
			Isparta	-0,87982*	0,000
		Isparta	Burdur	0,87982*	0,000
			Antalya	0,04077	0,833
		Antalya	Burdur	0,83905*	0,000
			Isparta	-0,04077	0,833
H ₃₅	Duygusal Boyut	Burdur	Antalya	0,01340	0,980
			Isparta	0,15396	0,080
		Isparta	Burdur	-0,15396	0,080
			Antalya	-0,14056	0,074
		Antalya	Burdur	-0,01340	0,980
			Isparta	0,14056	0,074
H ₃₆	Akla Geliş Kolaylığı Boyutu	Burdur	Antalya	-0,42800*	0,000
			Isparta	-0,23070*	0,001
		Isparta	Burdur	0,23070*	0,001
			Antalya	-0,19730*	0,001
		Antalya	Burdur	0,42800*	0,000
			Isparta	0,19730*	0,001
H ₃₇	Bilgi ve İletişim Kaynaklı Boyut	Burdur	Antalya	-0,38995*	0,000
			Isparta	-0,28916*	0,000
		Isparta	Burdur	0,28916*	0,000
			Antalya	-0,10079	0,174
		Antalya	Burdur	0,28916*	0,000
			Isparta	0,10079	0,174
H ₃₈	Aşırı İyimserlik Boyutu	Burdur	Antalya	-0,35864*	0,004
			Isparta	-0,20671*	0,000
		Isparta	Burdur	0,20671*	0,004
			Antalya	-0,15194*	0,025
		Antalya	Burdur	0,20671*	0,000
			Isparta	0,15194*	0,025

Temsil etme boyutuna göre, Burdur ile Antalya arasındaki ortalama fark -0,48215 olarak tespit edilmiştir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Benzer şekilde, Burdur ile Isparta arasındaki

ortalama fark 0,34173 ile Antalya ile Isparta arasındaki ortalama fark -0,14043 bulunmuş ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, katılımcıların yatırım davranışlarının coğrafi konumlarına göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Aşırı güven boyutu için yapılan Tukey post hoc testi sonuçlarına göre, Burdur ile Antalya arasındaki ortalama fark -0,48001 olmuş ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, Burdur'daki bireysel yatırımcıların aşırı güven boyutunda Antalya'daki yatırımcılara göre farklı davranış gösterdiklerini göstermektedir. Sonuç olarak, aşırı güven boyutu açısından Burdur, Antalya ve Isparta arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır; özellikle Burdur'daki yatırımcılar daha düşük aşırı güven boyutuna sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

Pişmanlıktan kaçınma boyutuna göre; Isparta ile Antalya arasındaki ortalama fark -0,06098 olarak hesaplanmış ve olasılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, pişmanlıktan kaçınma boyutu açısından Burdur, Antalya ve Isparta arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle Burdur'daki yatırımcıların, diğer illere göre daha farklı kaçınma eğilimine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal boyut açısından göre, Burdur ile Antalya arasındaki ortalama fark -0,83905 ve Burdur ile Isparta arasındaki fark -0,87982 olarak belirlenmiştir. Elde edilen her iki değer de istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, Burdur'daki bireysel yatırımcıların sosyal boyut kapsamında yatırım davranışlarının Antalya ve Isparta'daki yatırımcılara göre farklı olduğunu göstermektedir. Isparta ile Antalya arasındaki ortalama fark ise 0,04077 olarak hesaplanmış ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuç, Isparta ve Antalya'daki yatırımcılar arasında sosyal boyut açısından önemli bir farklılık olmadığını ortaya koymaktadır. Genel olarak, Burdur'daki yatırımcılar, diğer illere kıyasla sosyal boyutta belirgin bir düşüklük göstermektedir.

ANOVA testi sonuçlarından; sosyal boyut açısından Burdur, Antalya ve Isparta illerinde ikamet eden bireysel katılımcıların finansal yatırım davranışlarında farklılık olduğu belirlenmişti. Ancak hangi gruplar arasında fark olduğu Tukey post hoc testi sonuçları istatistiki olarak anlamlı olmadığı için tam olarak anlaşılamamaktadır.

Akla geliş kolaylığı boyutu özelinde varyans kaynağına göre gruplar arasındaki ortalamaların farkları ve p değerleri; Burdur ile Antalya için -0,42800 olarak bulunmuş ve bu iki il katılımcılarının finansal yatırım kararlarında farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Burdur ile Isparta arasındaki fark -0,23070 ve Isparta ile Antalya arasındaki fark ise -0,19730 olarak bulunmuş olup, istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak, bu boyut değişkeninde iller arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Bilgi ve iletişim kaynaklı boyut açısından, Burdur ile Antalya arasındaki ortalama fark -0,38995 ve Burdur ile Isparta arasındaki fark -0,28916 olarak bulunmuş olup, her iki fark da istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuçlar, Burdur'daki bireysel yatırımcıların bilgi ve iletişim kaynaklı eğilimlerinin,

Antalya ve Isparta'daki yatırımcılardan farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Antalya ile Isparta arasındaki ortalama fark ise -0,10079 olarak hesaplanmış olup, bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Son olarak aşırı iyimserlik boyutuna göre; Burdur ile Antalya arasındaki ortalama fark -0,35864 ile istatistiksel olarak anlamlı olup, Burdur'daki bireysel yatırımcıların aşırı iyimserlik boyutunda yatırım davranışlarının Antalya'da yerleşik olan bireysel yatırımcılardan farklı olduğunu göstermektedir. Burdur ile Isparta arasındaki fark (-0,20671) ve Isparta ile Antalya arasındaki fark (-0,15194) istatistik olarak anlamlıdır. Bu bulgular, aşırı iyimserlik boyutunda iller arasında önemli farklılıkların olduğunu ortaya koymaktadır.

4. SONUÇ

Davranışsal finans, bireylerin finansal karar alma süreçlerinde psikolojik ve duygusal faktörlerin önemli etkilerini inceleyen bir disiplindir. Bu çalışma, TR61 Bölgesi'nde (Antalya, Burdur, Isparta) yaşayan bireysel yatırımcıların finansal karar alma süreçlerini etkileyen davranışsal unsurları derinlemesine ele almıştır. Elde edilen bulgular, yatırımcıların finansal kararlarını şekillendiren temel etmenlerin psikolojik ve bilişsel eğilimler olduğunu göstermektedir. Araştırma, geleneksel finans teorilerinin öngördüğü rasyonellik ilkesinin bireysel yatırımcılar açısından her zaman geçerli olmadığını ortaya koymakta ve yatırımcıların karar alma süreçlerinin çeşitli önyargılardan etkilendiğini vurgulamaktadır.

Araştırmada belirlenen tanımlayıcı değişkenlerin, bireylerin yatırım davranışlarını anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır. Anket verileri, yatırımcıların aşırı güven, temsil etme, pişmanlıktan kaçınma, sosyal ve duygusal eğilimler gibi çeşitli alt boyutlarla yatırım kararlarını şekillendirdiklerini göstermektedir. Özellikle aşırı güven ve temsil etme eğilimleri, yatırımcıların risk algısını ve yatırım tercihlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Yatırımcıların geçmiş performans verilerine aşırı güven duyması, gelecekteki başarı beklentilerini yanıltıcı hale getirmekte ve rasyonel olmayan kararlar almalarına yol açmaktadır.

ANOVA ve t-testleri ile gerçekleştirilen istatistiksel analizler, demografik gruplar arasında yatırım kararlarında belirgin farklılıklar bulunduğunu göstermiştir. Erkek yatırımcıların, kadınlara kıyasla daha yüksek risk toleransına sahip olduğu ve daha sık yatırım kararı aldığı belirlenmiştir. Ayrıca, yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin daha çeşitli yatırım portföyleri oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular, bireysel yatırımcıların finansal karar alma süreçlerinde psikolojik ve davranışsal faktörlerin belirleyici rol oynadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Özellikle yerleşim yeri değişkeninin etkisi, aşırı güven, bireysel iletişim ve aşırı iyimserlik boyutlarında anlamlı farklılıklar göstermektedir. Burdur, Antalya ve Isparta arasında yapılan ANOVA analizleri, bu bölgelerdeki bireysel yatırımcıların davranışsal eğilimlerinin farklılık arz ettiğini

göstermektedir. Yerleşim yerlerinin etkisi, yatırımcıların iletişim düzeyleri ve aşırı iyimserlik düzeylerinde de belirgin farklılıklar yaratmaktadır. Bu durum, yatırımcıların çevresel faktörlerden nasıl etkilendiğini anlamak açısından önemli bir bilgi sunmaktadır.

Bireysel yatırımcıların finansal karar alma süreçlerine dair derinlemesine bir analiz sunulmuştur. Araştırma, özellikle belirli gelir gruplarının psikolojik önyargılarının nasıl etkilendiğine odaklanmaktadır. Bu bağlamda, elde edilen veriler, farklı demografik özelliklere sahip yatırımcıların davranışlarını anlamada önemli bulgular ortaya koymaktadır. Bireysel yatırımcıların rasyonelliğe yönlendirilmesi amacıyla geliştirilen somut öneriler ve stratejiler, bu çalışmanın diğer metinlerden ayırt edici bir özelliğidir. Eğitim programları, yatırımcıların finansal okuryazarlık seviyelerini artırmak ve bilinçli karar alma süreçlerine yönlendirmek için önemli bir araç teşkil etmektedir. Bu öneriler, sadece teorik bir çerçeve sunmakla kalmayıp, aynı zamanda pratiğe yönelik somut adımlar içermektedir.

Sonuç olarak, bireysel yatırımcıların finansal karar alma süreçlerinde davranışsal finans unsurlarının dikkate alınması, daha etkili yatırım stratejilerinin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Bu çalışma, Batı Akdeniz Bölgesi'nde elde edilen verilerle sınırlı olsa da sosyo-kültürel farklılıkların ve demografik unsurların yatırımcı davranışlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak için bir temel oluşturmaktadır. Gelecek araştırmalar, bu bulguları daha geniş bir kitleye yayarak, yatırımcıların finansal karar alma süreçlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar, çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

5. KAYNAKÇA

- Alalwani, K., & Dayı, İ. (2019). Bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi: Irak Menkul Kıymetler Borsası'nda bir uygulama. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(4), 3289-3313.
- Arslan, E., & Boztosun, M. (2022). Demografik faktörler ve davranışsal finans: Bireysel yatırımcılar üzerine bir araştırma. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 30-46.
- Aydın, Ü. & Ağan, B. (2016). Rasyonel olmayan kararların finansal yatırım tercihleri üzerindeki etkisi: Davranışsal finans çerçevesinde bir uygulama. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 95-112.
- Barber, B. M., Odean, T. (2001). Boys will be boys: Gender, overconfidence, and common stock investment. *The Quarterly Journal Of Economics*, 116(1), 261-292.
- Bezirci, M. (2011). Yatırım projelerinde risk analizi ve değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 129-144.
- Cihangir, A., & Şak, M. & Bilgin, Z. (2016). Bireysel yatırımcı demografileri: Osmaniye ilinde risk getiri tercihlerinin multinominal probit modeliyle incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 70, 129-142.

- Corzo, T., Hernán, R. & Pedrosa, G. (2024), Behavioral finance in a hundred keywords. *Heliyon*, 10, 1-16. doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e35979
- Çam A. V. & Hırka E. (2021). Bireysel yatırım kararlarında davranışsal eğilimlerin ölçülmesi: Gümüşhane ilinde bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(3), 961-976.
- Çetiner, F., Gökçek, H. A. & Gölbaşı B. T., (2019). Davranışsal finans perspektifinden yatırımcı davranışları üzerine bir inceleme. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-30.
- Ertuğrul, A., Kılıç, E., (2024). Bireylerin finansal yatırım kararları ve toplumsal hafıza ilişkisi: Davranışsal karar yanlılıkları perspektifinden değerlendirme. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16(2), 144-164.
- George, D., & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 17.0 update (10.a ed.) Boston: Pearson.
- Gurdgiev, C., & O'Loughlin, D. (2020). Herding and anchoring in cryptocurrency markets: Investor reaction to fear and uncertainty. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 25, 100271. https://doi.org/10.1016/J.JBEF.2020.100271
- Gökgöz, F. & Günel, M.O., (2012). Türk yatırım fonlarının portföy performanslarının analizi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 3-25.
- Hamurcu Ç., (2015). *Yatırım kararlarının davranışsal finans açısından incelenmesi: bilgi teknolojileri ve iletişim sektörü çalışanları üzerine bir inceleme.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Kırıkkale.
- Kahneman, D., & Tversky, A., (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47, 263-291.
- Küçük, A. (2015). Bireysel yatırımcıları finansal yatırım kararına yönlendiren faktörlerin davranışsal finans açısından ele alınması: Osmaniye örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 6(11), 104-112.
- Lepone, G., & Yang, Z. (2020). Do early birds behave differently from night owls in the stock market? *Pacific-Basin Finance Journal*, 61, 101333. https://doi.org/10.1016/J.PACFIN.2020.101333
- Mullainathan S., & Thaler R.H., (2000). Behavioral economics. NBER working paper series, Cambridge, http://www.nber.org/papers/w7948.pdf.
- Nawrocki, D., & Viole, F. (2014). Behavioral finance in financial market theory, utility theory, portfolio theory and the necessary statistics: A review. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 2, 10–17. https://doi.org/10.1016/j.jbef.2014.02.005
- Oprean, C., & Tanasescu, C. (2014). Effects of Behavioural Finance on Emerging Capital Markets. *Procedia Economics and Finance*, 15, 1710–1716. https://doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00645-5
- Özer, A. & Korkulutaş, D., (2018). Yatırımcıların duygusal ve bilişsel eğilimlerinin değerlendirilmesi: Erzincan ili uygulaması. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 391-420.
- Özçelik, H. (2018). *Bireysel yatırımcıların finansal yatırım tercihlerinin davranışsal finans açısından değerlendirilmesi: İstanbul ili örneği.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Paule-Vianez, J., Gómez-Martínez, R., & Prado-Román, C. (2020). A bibliometric analysis of behavioural finance with mapping analysis tools. *European Research on Management and Business Economics*, 26(2), 71–77. https://doi.org/10.1016/J.IEDEEN.2020.01.001

- Peng, K. L., Wu, C. H., Lin, P. M. C., & Kou, I. T. E. (2023). Investor sentiment in the tourism stock market. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 37, 100732. <https://doi.org/10.1016/J.JBEF.2022.100732>
- Ramiah, V., Xu, X. & Moosa, I. A. (2015). Neoclassical finance, behavioral finance and noise traders: A review and assessment of the literature. *International Review of Financial Analysis*, 41, 59-100. doi.org/10.1016/j.irfa.2015.05.021
- Shefrin, H. (2002). *Beyond Greed And Fear: Understanding Behavioral Finance and The Psychology Of Investing* (pp.30). New York: Oxford University Press.
- Şahin, A., & Akkaya, C. G. (2013). Promethee sıralama yöntemi ile portföy oluşturma üzerine bir uygulama. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 67-81.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Vural, G. & Bulut, A. (2022). Davranışsal finans perspektifinden bireysel finansal yatırım karar sürecindeki eğilimler: Kamu bankaları yöneticileri üzerine bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(2), 437-457. doi: 10.35379/cusosbil.1078653
- Yalçın, K. C. (2009). *Behavioral finance: Investor psychology*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yürekli, A. & Yılmaz H. (2021). Bireysel yatırımcıların finansal davranış eğilimleri ve bu eğilimleri etki eden faktörler. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(1), 1-21.